

Başvuru Numarası : 2024/47
Toplantı Tarihi/Sayısı : 10.10.2024/46
Karar Numarası : 2024/1077
Başvuran : H.K.
Başvuran Vekili : Vasisi: F.K.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Sincan 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın tutulma koşullarının insani olmadığı bu nedenle açlık grevine başladığı, açlık grevi yapmasına neden olan sorunlara ilişkin taleplerinin yerine getirilmediği, savunması alınmadan sürekli disiplin cezası verildiği, havalandırma ve sohbet hakkından faydalanamadığı, başka bir ceza infaz kurumuna nakil talebinin yerine getirilmediği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Mahpus H.K.'nin vasisi F.K.'nin başvuru dilekçesinde özetle:

a. Kardeşinin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmasına rağmen hücrede tutulduğunu, kaldığı hücrede küçük bir cam bulunduğunu ve camın da sık tel örgü ile kaplı olduğundan tutulma koşullarının insani olmadığını,

b. Günün 22,5-23 saatini hücrede geçirdiğini, 1 veya 1,5 saat havalandırmaya çıkabildiğini, yasal hakkı olan sohbete dahi çıkarılmadığını,

c. Kardeşinin tutulma koşullarından dolayı süresiz açlık grevine başladığını, açlık grevi nedeniyle durumunun kötüleştiğini, idarenin kardeşinin taleplerini yerine getirmediğini ve görmezden geldiğini,

ç. Kurum idaresince kardeşine sürekli disiplin cezaları verildiğini, savunması alınmadan bu cezaların onandığını,

d. Kurum yetkililerinin, kardeşinin Kurum içinde arkadaşlarının yanına yada İstanbul'a yakın bir kuruma naklinin yapılması talebini yerine getirmediğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Kurum yazılı görüşünde özetle:

a. Başvuranın kardeşinin hücrede tutulduğuna ilişkin olarak; Sincan 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunun yeni açıldığını, 16.07.2020 tarihinde tutuklu hükümlü barındırılmaya başlandığını, tek kişilik odaların 2,5 metrekare ıslak zemin olmak üzere toplam 15,8 metrekareden oluştuğunu, üç kişilik odaların 2,5 metrekare ıslak zemin olmak üzere toplam 34,5 metrekare yaşam alanının olduğunu, Kurumun yaşam alanlarının Avrupa standartlarının üzerinde olduğunu, mahpusun kalmış olduğu odanın görüntüleri ve fotoğraflarının ekte sunulduğunu,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

b. Başvuruda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüsü olmamasına rağmen söz konusu mahpusun hücrede bulunduğu belirtilmiş olsa da; mahpusun terör örgütü üyeliğinden hükümlü olarak barındırıldığı ve Kurumun yüksek güvenliğini olması nedeniyle, barındırılan mahkum profilinin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüleri, tehlikeli hükümlüler, terör örgütü mensubu vb. hükümlü ve tutuklulardan oluştuğunu, bu durumda bulunan mahpusların firar, isyan, personele saldırı vb. eylemlerini engelleyebilmek adına Kurum yapısının üst düzey güvenlik önlemleri esas alınarak tasarlandığını, Kurumun yüksek güvenliğini ceza infaz kurumlarından olması sebebiyle fiziki yapı olarak tek ve üç kişilik odalardan oluştuğunu, barındırılan hükümlü ve tutukluların oda ve koğuşturularının ise Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik hükümlerinde belirlenen kriterler doğrultusunda yapıldığını, başvuranın 27/11/2023 tarihinde barındırıldığı tek kişilik olan odadan üç kişilik odaya yerleştirildiği, aynı suç grubundan hükümlü ile birlikte kaldığı ve ceza infaz kurumunun fiziki yapısı gereğince kaldıkları modüllerde bulunan ortak havalandırma alanını kullanmakta olduğu ve çıkmış olduğu ortak havalandırmanın fotoğraflarının yazı ekinde sunulduğu,

c. Günde 1 veya 1,5 saat havalandırmaya çıktığı iddialarına ilişkin olarak, 29/12/2024 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaz Hakkında Kanun'un 87'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; "*(...) hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. (...)*" hükmü gereğince hükümlünün 1,5 saat havalandırma hakkından yararlandırıldığı,

ç. Yasal hakkı olan sohbete çıkarılmadığına ilişkin olarak; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 45/1 Genelgesinin 13'üncü maddesine göre; "*Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir.*" hükmüne binaen mahpus için güvenlik ve gözetim servisi tarafından yapılan planlama doğrultusunda haftada 1 kez olmak üzere 2 saat sohbet odasına çıkarılmak için plan yapıldığı ancak ekteki tutanaklardan anlaşılacağı üzere hükümlünün kendi talebiyle bu hakkını kullanmadığını,

d. Açlık grevi ve sağlık durumuna ilişkin olarak; mahpusun 11/9/2023 tarihinde açlık grevi eylemi başlattığı, revir birimi tarafından günlük tansiyon, kilo ölçümü ve kan şekeri takibinin yapılması için odasına gidildiği, adı geçenlerin çoğu zaman ölçüm yapılmasını reddettiği, yalnızca kilo ölçümü yapılmasını kabul ettiği, kan şekeri ve tansiyon ölçümlerini kabul etmediği, hükümlüye açlık grevi nedeniyle şeker, tuz, limon, bitki çayı, su, karbonat ve vitaminlerinin verildiği, hükümlünün ağrılarının başladığını, karnına kramplar girdiğini, kas erimesi hissettiğini ve kilo kaybettiğini beyan ettiği, iç hastalıkları uzmanı, psikiyatri uzmanı ve nöroloji uzmanından oluşan bir heyet ile muayenesinin yapıldığı, heyetteki doktorların başvuranın genel sağlık durumunun iyi olduğunu belirttiği, sağlık yönünden herhangi bir şikayetin olması halinde önce kurum revirinde muayenesinin sağlandığı, hastaneye sevkine ihtiyaç duyulması halinde hastane sevk işlemlerinin yerine getirildiği ve bu şekilde tedavisine yönelik işlemlerin takip edildiği,

e. Sürekli disiplin cezası verildiği ve cezaların savunması alınmadan onandığına ilişkin olarak; mahpusun yapmış olduğu disipline konu eylemler sebebiyle hakkında disiplin soruşturması açıldığı ve kanun gereği suç olduğu saptananlara ilgili maddeler uyarınca disiplin cezası verildiği ve yine kanun gereği önce infaz hakimliği daha sonra da ağır ceza mahkemesine itiraz hakkının olduğunun kendisine yazılı olarak bildirildiği, kendisinin bu haklarını kullandığı, ancak mahkemelerin ilgilinin talebini bazı kararlarda olumlu bularak idarenin vermiş olduğu kararı bozduğu, bazı kararlarda ise idareyi haklı bularak disiplin cezasını onayladığı, buna ilişkin kararların ekte sunulduğu,

f. Ailesinin nakil talebine ilişkin olarak; mahpusun açlık grevine başlarken yazmış olduğu dilekçesinin ilgili kurumlara gönderildiği, ayrıca Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 45/1 sayılı Genelgesi'nin 4'üncü maddesi gereği başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmeleri için açlık grevi ya da ölüm orucu eylemi yapan hükümlü ve tutukluların nakil taleplerinin eylemlerine devam ettikleri sürece karşılanmayacağı belirtilmiş ifade edilmektedir.

4. Muhatap Kurumun cevabi yazısına başvuran tarafından cevap verilmemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde:

"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

7. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; *"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; (...) yönlerinden incelenir."*

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

"(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

13. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

14. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

15. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz.”

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “İşkence yasağı” başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.”

17. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

18. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı; ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

19. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, gayriinsani veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içermektedir. Bu yükümlülük mutlak nitelikte olup hem Anayasa'da hem de AİHS'de herhangi bir istisnaya sahip değildir.

20. Bununla birlikte kötü muamele iddiasının devlete yüklenen yükümlülüklerden yararlanabilmesi için uygun delillerle desteklenmesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması beklenmektedir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

21. AYM'ye göre ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlülerin işkence ve kötü muamele yasağı

kapsamındaki güvenceleri açısından ilk değerlendirilmesi gereken husus idarenin uygulamalarının asgari eşiği aşp aşmadığıdır. Mahkeme bu çerçevede yapılacak değerlendirmede somut olayın tüm koşullarının dikkate alınması ve müdahalenin yoğunluğu, süresi, fiziksel ve ruhsal etkisi gibi olguların göz önünde tutulması gerektiğini belirtmektedir (AYM, *Müjdat Gürbüz*, B.No: 2017/36529, 23/5/2018, para.81).

22. Mevcut başvuruda; başvuranın ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmasına rağmen hücrede tutulduğu, kaldığı hücrede küçük bir cam bulunduğu ve camın da sık tel örgü ile kaplı olduğu, tutulma koşullarının insani olmadığı, günün 22,5-23 saatini hücrede geçirdiği, 1 veya 1,5 saat havalandırmaya çıkabildiği, yasal hakkı olan sohbete çıkarılmadığı iddia edilmektedir.

Başvuranın tutulduğu odanın koşullarının insani olmadığı yönündeki iddialarına ilişkin olarak;

23. 5275 sayılı Kanun'un "*İnfazda Temel İlke*" başlıklı 2'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre; "*Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.*" hükmü bulunmaktadır.

24. Mezkûr Kanun'un 6'ncı maddesinde; "*Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmeleri sağlanır. Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir. Hükümlülerin, Anayasada yer alan diğer hakları, infazın temel amaçları saklı kalmak üzere, bu Kanunda öngörülen kurallar uyarınca kısıtlanabilir*" hükmü bulunmaktadır.

25. Aynı Kanun'un 63'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; "*Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlanır*" hükmü bulunmaktadır.

26. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 9/12/1988 tarihli ve 43/173 sayılı Kararıyla kabul edilen Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütününün, "*İnsani tarzda muamele yükümlülüğü*" başlıklı 1'inci maddesi, "*Herhangi bir biçimde tutulan veya hapsedilen bir kimse, insaniyetin ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygının gerektirdiği bir biçimde muamele görür.*" ifadesini haizdir. Öte yandan, özgürlüğünden mahrum bırakılanların tutuldukları kurumların fiziki koşullarına ilişkin uluslararası standartlar bağlamında değerlendirme yapmak gerekirse; mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle bütün yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olabildiğince özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Tavsiye Kararı (2006) Kural 18.1).

27. Muhatap Kurumun sunmuş olduğu cevabi yazı ve eklerine göre; başvuranın terör örgütü üyeliğinden hükümlü olarak barındırıldığı ve Kurumun yüksek güvenlikli olduğu, barındırılan mahkum profilinin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüleri, tehlikeli hükümlüler, terör örgütü mensubu vb. hükümlü ve tutuklulardan oluştuğu, bu durumda bulunan mahpusların firar, isyan, personele saldırı vb. eylemlerini engelleyebilmek adına kurum yapısının üst düzey güvenlik önlemleri esas alınarak tasarlandığı, mahpusların oda yerleştirmelerinin suç türlerine ve infaz edilen cezaları dikkate alınarak gözlemler sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda idare ve gözlem kurulu kararı ile yapıldığı, başvuranın 27/11/2023 tarihinde barındırıldığı tek kişilik olan odadan üç kişilik odaya yerleştirildiği ve aynı suç grubundan hükümlü ile birlikte kaldığı belirtilmiştir.

28. Başvuranın kaldığı odanın koşullarının insani olmadığı iddialarına karşılık, muhatap kurumca gönderilen kamera görüntüleri incelendiğinde, başvuranın 2,5 metrekaresi ıslak zemin olmak üzere toplam 34,5 metrekare yaşam alanı olan üç kişilik odada tutulduğu, odanın yaşam alanının yukarıda belirtilen standartlara

uygun olduğu, başvuranın mahkûm edilmiş olduğu cezanın niteliği gereği ve belirtilen mevzuat hükümleri doğrultusunda cezasının infaz edildiği görüldüğünden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

Başvuranın bulunduğu odada küçük bir cam bulunduğu ve camın da sık tel örgü ile kaplı olduğu iddialarına ilişkin olarak;

29. Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin hakları, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak ve suçun önlenmesi, disiplinin ve kurum güvenliğinin sağlanması gibi makul gerekçelere dayanarak ölçünlük ilkesine uygun biçimde sınırlandırılabilir (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para. 35).

30. 5275 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen ve disiplin çerçevesinde güvenli bir biçimde tutulacakları ve Anayasa'da yer alan haklarının Kanun'da öngörülen kurallar uyarınca kısıtlanabileceği düzenlenmiştir. Mezkur Kanun hükmü ile idare, tutuklu ve hükümlülerin güvenliği ile kurumda düzenin ve disiplinin sağlanması adına işlem tesis edebilmektedir.

31. Somut başvurudaki iddialar mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin 5275 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesi gereğince işlem tesis ettiği anlaşılmıştır. Muhatap Kurumun göndermiş olduğu kamera kayıtları incelendiğinde başvuranın kaldığı odanın camının büyüklüğüne ve odanın aydınlatmasının standartlara uygun olduğu görülmüştür.

32. Bu bağlamda başvuru konusu uygulamada İdarenin kanuni dayanakları olduğu, güvenlik gerekçesiyle idarece gerekli önlemlerin alınması gerektiği, uygulamanın makul gerekçelerle açıklanabileceği, tutuklu ve hükümlüler için tutulmanın doğal sonuçlarının ötesine geçen çekilmez bir durum oluşmadığı, dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

Başvuranın günde 1 veya 1,5 saat havalandırmaya çıkabileceği ve sohbet hakkından yararlandırılmadığı iddialarına ilişkin olarak;

33. Hükümlülerin ve tutukluların barındığı alanlar, hükümlü ve tutuklulara sunulan aktiviteler ve görevli personelin tutum ve davranışları bu yaşamın önemli bir parçasıdır. Ceza infaz kurumundaki yaşamı oluşturan tüm bu parçaların infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların hükümlüleri ve tutukluları özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir (AYM, *Turan Günana*, para.39). Buna ek olarak bir tutum ve davranışın işkence ve kötü muamele yasağı kapsamına girebilmesi için asgari eşik düzeyini aşmış olmalıdır. Asgari eşiğin aşılip aşılmadığı somut olaya göre değerlendirilecek olup söz konusu muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile kişinin cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi kriterler bu değerlendirmede önem arz etmektedir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para.23).

34. Başvuranın günde 1 veya 1.5 saat havalandırmaya çıktığı iddialarına ilişkin olarak, muhatap Kurum 5275 sayılı Kanun'un 87'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; başvuranın 1,5 saat havalandırma hakkından yararlandırıldığını, yasal hakkı olan sohbe çıkarılmadığına ilişkin olarak; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'nün 45/1 Genelgesi'nin 13'üncü maddesi hükmüne binaen mahpus için güvenlik ve gözetim servisi tarafından yapılan planlama doğrultusunda haftada 1 kez olmak üzere 2 saat sohbet odasına çıkarılmak için plan yapıldığı ancak ekteki tutanaklardan anlaşılacağı üzere hükümlünün kendi talebiyle bu hakkını kullanmadığını belirtmiştir.

35. Başvuranın ceza infaz kurumu tarafından yapılan planlama doğrultusunda haftada 1 kez olmak üzere 2 saat sohbet odasına çıkarılmak için plan yapıldığı, başvuranın kendi talebiyle bu hakkını kullanmadığının

belirtildiği görülmüştür. Başvuranın, günün 22,5-23 saatini hücrede geçirdiğine, 1 veya 1,5 saat havalandırmaya çıkabildiğine, yasal hakkı olan sohbete dahi çıkarılmadığına ilişkin olarak muhatap Kurum tarafından gönderilen kamera kaydına göre başvuranın günün belli saatlerinde odadan çıktığı, yine muhatap Kurumca gönderilen tutanakta başvuranın sohbet odasına kendi isteği ile çıkmadığını beyan ettiği görülmüştür. Kamera kaydı görüntüleri ve cevabi yazıda sunulan tutanağa göre başvuranın havalandırma hakkının kısıtlanmadığı bu nedenle kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

Disiplin cezaları hakkındaki iddialara ilişkin olarak;

36. Tutuklu ve hükümlülere kasıtlı bir biçimde verilen disiplin cezalarının süreklilik gösterdiği takdirde kötü muamele yasağının asgari eşiğini aşabileceği değerlendirildiğinden, söz konusu iddianın işkence ve kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

37. Tutuklu ve hükümlüler, ceza infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğinin ve disiplinin sağlanması bakımından 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanmaktadır.

38. Öte yandan, tutuklu ve hükümlülere kasıtlı bir biçimde verilen disiplin cezalarının süreklilik gösterdiği takdirde kötü muamele yasağının asgari eşiği aşılabilmektedir. Nitekim AYM, kasıtlı biçimde açıldığı iddia edilen disiplin soruşturmalarıyla verilen toplam yirmi sekiz gün oda hapsi cezasını değerlendirirken korumasız ve zayıf durumdaki kişinin sistematik şekilde cezalandırılmasının kişide elem ve korkuya yol açabileceğini vurgulamaktadır. Mahkemeye göre bu durum kişinin ruhsal bütünlüğü ile onurunu zedeleyerek kötü muamele yasağının asgari eşiğini aşacaktır (AYM, Bayram Tuğrul Yıldırım ve Hasan Yıldırım, B.No:2014/5280, 24/5/2018, para.74-77). Bununla birlikte kişinin haksız nedenlerle sürekli disiplin cezası aldığı yönündeki iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir (AYM, *Hakan Olğun*, B.No: 2014/15588, 25/1/2018, para.43).

39. Başvurana verilen disiplin cezaları bu bağlamda değerlendirildiğinde, söz konusu cezaların 5275 sayılı Kanun'un 40'inci ve 42'inci maddelerinde hükme bağlanan gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak ile açlık grevi yapmak eylemleri nedeniyle Disiplin Kurulu tarafından verildiği, başvuranın girişimde bulunduğu fiiller göz önünde bulundurulduğunda cezaların yasal temeli bulunduğu ve ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğinin ve disiplinin sağlanması için gerekli olduğu, ayrıca başvuranın söz konusu cezalara karşı İnfaz Hakimliğine başvurabildiği, bu bağlamda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

Nakil talebinin yerine getirilmediği iddiasına ilişkin olarak;

40. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Kanun'un 53'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hükümlüler, kendi istekleri veya toplu sevk, disiplin, asayiş ve güvenlik, hastalık, eğitim, öğretim, suç ve yargılama yeri nedenleriyle başka bir kuruma nakledilebilirler."

41. 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "*Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü*" başlıklı 43'üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi şöyledir:

"(1) Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri şunlardır: (...) Hükümlü ve tutukluların sevk ve nakil işlerini yürütmek ..."

42. Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Genelgesi'nin 22'nci maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

“Ağır ceza Cumhuriyet başsavcılıkları, merkez ve bağlı ceza infaz kurumlarının birinden diğerine nakil olmak isteyen hükümlü ve hükümlülüklerin taleplerini, kapasitesi, sınıfına uygun bulunması, mevcudu, asayiş durumu, güvenlik, aileye olan yakınlığı ve sosyal çevre gibi hususları göz önüne alarak, bu genelgede belirtilen esaslar dâhilinde, takdir ederek sonuçlandırarak, bu tür talepleri Bakanlığa göndermeyecektir. Ancak; hükümlülüklerin diğer ceza infaz kurumlarına nakil talepleri Bakanlık tarafından değerlendirilecektir.”

43. Anılan mevzuat hükümleri kapsamında da bu görevin icrası ve nakil işlemlerini gerçekleştirme yetkisi Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğüne tanınmış durumdadır. Bu sebeple, söz konusu iddianın kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

Başvuranın, açlık grevine başladığı ve bunun ile ilgili gerekli önlemlerin alınmadığı iddialarına ilişkin olarak;

44. Başvuran, tutulma koşulları insani olmadığı için süresiz açlık grevine başladığını, açlık grevi nedeniyle sağlığının kritik aşamaya geldiğini, gözle görülür şekilde zayıfladığını, kas ve kemik ağrılarının arttığını, durumunun kötüleştiğini, açlık grevi yapmasına neden olan sorunların çözülmediğini ve taleplerinin görmezden geldiğini iddia etmektedir.

45. Muhatap Kurum başvuranın iddialarına karşılık olarak cevabi yazısında; başvuranın açlık grevinde olması nedeniyle revir birimi tarafından günlük tansiyon, kilo ölçümü ve kan şekeri takibinin yapılması için odasına gidildiği, başvuranın yalnızca kilo ölçümü yapılmasını kabul ettiği, kan şekeri ve tansiyon ölçümlerini kabul etmediği, başvurana açlık grevi nedeniyle şeker, tuz, limon, bitki çayı, su, karbonat ve vitaminlerinin verildiği, başvuranın iç hastalıkları uzmanı, psikiyatri uzmanı ve nöroloji uzmanından oluşan bir heyet ile muayenesinin yapıldığı, heyetteki doktorların başvuranın genel sağlık durumunun iyi olduğunu belirttiği, sağlık yönünden herhangi bir şikayetin olması halinde önce kurum revirinde muayenesinin sağlandığı, hastaneye sevkine ihtiyaç duyulması halinde hastane sevk işlemlerinin yerine getirildiği ve bu şekilde tedavisine yönelik işlemlerin takip edildiği belirtilmiştir.

46. Alıkonulmuş kişiler, alıkonulmanın doğasından kaynaklanan koşullar nedeniyle savunmasız bir konumdadır. Bu nedenle onların doğrudan ya da dolaylı olarak kötü muamele teşkil edecek tutumlardan korunması konusunda idarenin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma da idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde; mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (AİHM, *Kudla/Polonya*, B. No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94).

47. Öte yandan, bir mahpusun doktor tarafından muayene edilmesi ve bu bağlamda sağlık hizmetlerinden faydalanıyor olması doğrudan tıbbi yardımın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (AİHM, *Hummatov/Azərbaycan*, B.No:9852/03 ve 13413/04, 29/11/2007, para. 116). Yetkililerin kişinin alıkonulduğu süre boyunca sağlık durumuna ilişkin kapsamlı ve düzenli kayıt tutması (AİHM, *Khudobin/Rusya*, B. No:59696/00, 26/10/2006, para. 83) ve tedavi hizmetlerinin hızlı, doğru ve sistematik olması da (AİHM, *Melnik/Ukrayna*, B. No:72286/01, 28/3/2006, para. 104-106) devletin işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında pozitif yükümlülükleri arasındadır. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sunulan sağlık hizmetlerinin halka genel olarak sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir (AİHM, *Blokhin/Rusya*, B. No:47152/06, 23/3/2016, para. 137).

48. Başvuranın iddiaları, muhatap Kurumun cevabi yazısı ve mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde;

kendisini açlık grevi yapmaya yönlendirecek biçimde kötü muameleye maruz kalmış olduğuna dair başvuranın somut delil sunmadığı, başvuranın almış olduğu ceza ve bulunduğu hükümlü statüsü dikkate alınarak cezasının infaz edildiği, muhatap Kurumun yüksek güvenlikli ceza infaz kurumu olması dolayısıyla mevzuat hükümlerine uygun şekilde tutulma koşullarının sağlandığı, muhatap Kurumun sunmuş olduğu kamera kayıtlarına göre tutulma koşullarının standartlara uygun olduğu, ayrıca başvuranın açlık grevi süresince muhatap Kurum tarafından açlık grevi için gerekli besinleri alabildiği ve sağlık kontrollerinin yapıldığı görüldüğünden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

10/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye